

Doporučení pro účinnou adaptaci sídel na klimatické změny

doporučení pro politické strany před volbami do Poslanecké sněmovny v říjnu 2021

Výchozí situace: Řada dokumentů zpracovaných státními úřady a organizacemi¹ poukazuje na negativní dopady klimatických změn ve městech. V ČR žije ve městech o velikosti 10 tis. a více 52 % všech obyvatel². Proto je potřeba aktivně řešit projevy změny klimatu v sídlech adaptačními opatřeními. Zelený kruh na základě rešerše odborné literatury o zahraniční praxi, dotazníkového šetření mezi zástupci samospráv a swot analýz zpracovaných v rámci příprav adaptačních strategií různých českých měst doporučuje pro následující volební období **prioritně řešit tato témata:**

Ochrana zelených ploch a výstavba na brownfieldech (efektivní využívání území)

Návrh opatření: Přijmeme opatření pro účelné využívání území pro výstavbu a spravedlivé rozdělení zisků plynoucích ze zhodnocení pozemků v procesu územního plánování. Nastavíme pravidla tak, aby bylo pro veřejný i soukromý sektor výhodnější stavět na opuštěných plochách (tzv. brownfieldech) než na zelené louce. Konkrétně prosadíme pravidla pro dohodu o parcelaci v územích se složitou vlastnickou strukturou (včetně spravedlivého rozdělení zisků plynoucích z transformace území). Upravíme daně z nemovitostí tak, aby bylo ekonomicky výhodnější stavět na opuštěných plochách a plánovací smlouvy zajistí obcím příspěvek na správu veřejné infrastruktury a podíl na výnosech z regenerace území. Do zákonů je potřeba vrátit již dříve kodifikovanou zvýšenou ochranu nezastavěného území. Plánovací smlouvy budou standardním nástrojem pro financování modrozelené infrastruktury.

Popis problému: Legislativní podpora pro přednostní zástavbu opuštěných/zanedbaných území je pouze v deklaratorní rovině.³ V případě zhodnocení pozemku jeho přeměnou na stavební v územním plánu chybí pravidla pro odvod části zhodnocení do veřejných rozpočtů. Zásadním způsobem se tak komplikuje cíl nezabírat volnou krajinu či snaha posílit vícezdrojové financování veřejné infrastruktury.

Modrozelená infrastruktura jako plnohodnotná součást územního rozvoje

Návrh opatření: Modrozelená infrastruktura získá v zákonech, vyhláškách a normách postavení srovnatelné s pozicí technické, resp. veřejné infrastruktury. Umísťování stromů v ulicích bude mít stejnou prioritu jako pokládání optických kabelů. Mokřady a tůňky budou stejně důležitou součástí nových čtvrtí jako parkovací místa. Rozpočet na péči o zeď posílíme platbami za kácení.

Popis problému: Absence legislativního ukotvení modrozelené infrastruktury má zásadní dopady na schopnost měst účinně reagovat na negativní projevy klimatické změny. Veřejná infrastruktura (zejména dopravní a technická) požívá zvýšené míry ochrany a úlev při umísťování, modrozelená infrastruktura se o tuto podporu může opřít jen výjimečně (památné stromy; ÚSES či významné krajinné prvky). Ačkoli jsou dostupné

¹ Zásady urbánní politiky (2017) a Politika architektury a stavební kultury (2015), Národní strategie regenerací brownfieldů 2019-2024

² Obcí nad 20 000 obyvatel je v Česku 62 (1 %) a žije v nich 42,7 % obyvatel. Ve městech nad 10 tis. obyvatel žije 52 % všech obyvatel. Zdroj: ČSU a MV ČR

³ [Národní strategie regenerace brownfieldů pro období 2019-2024](#) přitom upozorňuje, že tempo regenerace je nízké a že pro efektivní využití těchto území potřebujeme nové nástroje.

technologické postupy pro koexistenci inženýrských sítí s kořenovým systémem stromů, legislativa ji neumožňuje. Ochranné pásmo mají sítě, stromy nikoli. Při kácení kvůli výstavbě jsou pravidla pro náhradní výsadbu velmi benevolentní a v případě, že ji nelze realizovat, není možné požadovat finanční náhradu za pokácené stromy. I nové silnice a budovy mají výjimku a nemusí platit za odvod srážkové vody do kanalizace.

Územní plánování a povolování staveb pro odolná města

Návrh opatření: podpoříme změnu stavebního práva tak, aby rozhodování o stavbách bylo předvídatelné, férové a bez zbytečné byrokracie. Omezíme riziko soudních sporů, černých staveb, úředních průtahů a korupce dobře připravenou digitalizací celého procesu, obíhat budou papíry, nikoli žadatelé o povolení. Posílíme pravomoci samospráv v územním plánování a zapojíme do plánování ekonomické nástroje. Regulační plány nebudou strašákem, ale platformou pro dohodu mezi radnicí, investorem a občany. Veřejný zájem v oblasti životního prostředí budou hájit odborníci nezávislí na stavebním úřadu. Dotčená veřejnost bude mít důstojné podmínky pro včasné připomínkování stavebních projektů.

Popis problému: Současný stavební zákon přetížený nepovedenými novelizacemi neposkytuje oporu pro udržitelný rozvoj měst. Pravidla pro územní plánování jsou zastaralá. Povolování staveb je nepřehledné, zatížené řadou zbytečných úkonů. Veřejná správa nemá přehled o slabých místech systému a navrhuje radikální změny bez dostatečné znalosti rozhodovací praxe.

Socioekonomický dopad navrhovaných opatření

Obecně platí, že náklady na realizaci adaptačních opatření bývají výrazně nižší než náklady v případě nečinnosti (a to i o několik řádů). Přínosy implementace adaptačních opatření tedy převažují nad náklady na realizaci. Adaptační strategie předpokládá, že případná nečinnost v souvislosti se změnou klimatu by znamenala podstatné socio-ekonomické dopady a hospodářské ztráty.

V současné době neexistuje žádná studie, která by na národní úrovni nebo v evropském měřítku přesněji vyhodnotila celkové náklady spojené s dopady změny klimatu a náklady na adaptační opatření. K dispozici jsou studie z amerického kontinentu.

Na evropské úrovni se zpracovávají tři hlavní projekty zaměřené na ekonomické hodnocení dopadů změny klimatu a/nebo adaptačních opatření s nimi související, jmenovitě Econadapt (2016), ClimateCost (2011) a PESETA (2018). Kromě těchto projektů existují i projekty analyzující ekonomické dopady v rámci případových studií či přinášející nástroje pro usnadnění adaptačního procesu, např. platforma Climate-ADAPT (2018), projekt ToPDad (2016) a RAMSES (2018).

Ekonomické náklady

Jsou to právě města, která budou díky vysoké koncentraci obyvatel a ekonomických činností pravděpodobně čelit největším ekonomickým dopadům změny klimatu. Jde zejména o rostoucí náklady na zvýšenou cenu vody, rostoucí náklady na chlazení a náklady na odstraňování škod způsobených extrémními projevy počasí (sucho, záplavy, silný vítr). Lze se ovšem zařadit i pokles cen nemovitostí v postižených lokalitách, vznik opuštěných a vyloučených lokalit.

Tepelné ostrovy: Vlny veder obecně umocňují nárůst mortality a morbidity spojené s vysokou teplotou. Rostoucí teploty zároveň vyvolávají větší poptávku po větrání a chlazení.

Záplavy: Během záplav v roce 2002 byly celkové škody v rámci ČR vyčísleny na téměř 4 mld. EUR, z toho 1 mld. v Praze. V návaznosti na tyto události bylo přijato či upraveno značné množství adaptačních opatření, nicméně v rámci této problematiky existují v ČR ještě významné rezervy.

Ekonomické přínosy

Přírodě blízká opatření mají potenciál pomoci úspěšně adaptovat česká města, nicméně díky jejich rozmanitým charakteristikám je velmi obtížné stanovit celkové ekonomické náklady a přínosy. Ekosystémové služby mohou, skrze zelenou a modrou infrastrukturu, generovat služby na lokální úrovni, jako např. regulace mikroklimatu, zasakování dešťové vody a redukce rizika povodní, čištění vzduchu a odpadních vod, i zázemí pro rekreaci. Je potřeba vzít v úvahu, že hodnoty jsou specifické pro každou lokalitu, nicméně zahraniční příklady dokazují, že zelená a modrá infrastruktura může být velmi účinným způsobem adaptace na změnu klimatu v městském prostředí.

Zahraníční příklady: Podle Plánu zelené infrastruktury (City of New York 2010), který byl přijat v New Yorku, každý akr plně zarostlý vegetací může poskytnout následující roční přínosy: 8 522 USD (11 180 EUR) díky snížené spotřebě elektřiny, 166 USD (218 EUR) díky snížení emisí CO₂, 1 044 USD (1 370 EUR) v podobě zvýšené kvality ovzduší a 4 725 USD (6 200 EUR) díky zvýšené hodnotě okolních nemovitostí. Podle stejného dokumentu může zelená infrastruktura pomoci odlehčit kanalizaci o zhruba 7,6 milionů m³ vody do roku 2030, což se také promítne v nákladech na její úpravu. Ostatní studie zaměřené na snižování spotřeby energie dokazují, že zastínění domů stromy z 20 % může ročně ušetřit 8–18 % elektřiny na chlazení a 2–8 % energií na vytápění (Foster et al. 2011). Například potenciální hodnota zelených střech v Torontu v celoměstském kontextu ušetří jakožto nástroj pro adaptaci na městský tepelný ostrov více než 12,3 milionů USD ročně, tj. 10,4 milionů EUR (Banting et al. 2005).⁴

**Měníme společnost.
S odvahou.**

| Nadace OSF

⁴ Výše uvedené informace jsou výtahem ze studie [Komplexní studie dopadů, zranitelnosti a zdrojů rizik souvisejících se změnou klimatu v ČR \(aktualizace 2019\)](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/studie_dopadu_zmena_klimatu/$FILE/OEOK-Aktualizovana_studie_2019-20200128.pdf) Dostupné na: [https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/studie\\_dopadu\\_zmena\\_klimatu/\\$FILE/OEOK-Aktualizovana_studie_2019-20200128.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/studie_dopadu_zmena_klimatu/$FILE/OEOK-Aktualizovana_studie_2019-20200128.pdf)